

چۆنیەتی ئەنجامدانی عومرە
بە گوێرەی بەڵگە شەرعییەکان

((لِتَأْخُذُوا مَنَاسِكَكُمْ، فإنِّي لا أَدْرِي لَعَلِّي لا أَحُجُّ بَعْدَ حَجَّتِي هذِهِ))

صحيح مسلم (1297)

کۆکردنەوە وئامادەکردنی
محمد کریم علی آغا
- بەردەڕەش -

- چاپی یەکەم -
1444

چۆنیەتی ئەنجامدانی عومرە بە گوێرەی بەڵگە شەرعییەکان

مافی ئەم بەرهەمە **پارێزراو نیە**

واتا هەموو کەسێك مافی ئەوەی هەیە چاپ و کۆپی بکات بۆ بڵاوکردنەوە

ئیمێڵ : muhammadblackstone@gmail.com

ژمارەی مۆبایل : 07508121914

کەناڵی تیلیگرام : https://t.me/zanstirast1439

زانستی راست

شوبات 2023

رجب 1444

فەهرەستی ناوەڕۆك

بسم الله الرحمن الرحيم

إنَّ الْحَمْدَ لله نَحْمَدُه ونستعينُه، ونستغفرُه، ونعوذُ بالله من شرورِ أنفسنا، ومن سيئاتِ أعمالِنا، مَن يَهْدِه اللهُ فلا مُضِلَّ له، ومَن يُضْلِلْ فلا هاديَ له، وأشهدُ أن لا إله إلا اللهُ وحدَه لا شريكَ له، وأشهدُ أنَّ مُحَمَّدًا عبدُه ورسولُه.[1]

أمّا بعدُ فإنَّ أصدقَ الحديثِ كتابُ الله، وإنَّ أفضلَ الهدي هديُ محمدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، وشرَّ الأمورِ مُحدثاتُها، وكلَّ مُحدَثةٍ بدعةٌ، وكلَّ بدعةٍ ضلالةٌ، وكلَّ ضلالةٍ في النَّارِ.[2]

الحمدلله الذي بنعمته تتم الصالحات

هەروەك ئەركێكی سەرشانم بە پێویستم زانی ئەوەندەی لەتوانام دابێت زانستی شەرعی بۆ خەڵكی موسوڵمانی كورد نزیك بكەمەوە وە ئاسانی بكەم وە زمانێكی سادە و ساكار بەكاربهێنم, بە تایبەتی لە هەندێك عیبادەتی زۆر بەربڵاو بەڵام خەڵكێكی زۆر زانیاری تەواوی لە شێوەی ئەنجامدانی نیە. یەكێك لەو عیبادەتانە چۆنیەتی نوێژی پێغەمبەرە صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ (كە الحمدلله چاپكراوە) وە هەروەها چۆنیەتی ئەنجامدانی عومرە بەشێوەیەكی دروست.

وە بیرۆكەی ئەم كتێبە لە چەند هۆكارێكی سەرەكی دەستی پێكرد لەوانەش:

- زۆرێك لە موسوڵمانان سەفەری عومرە وحەج دەكەن بەڵام زانیاری تەواویان نیە لەسەر ئەو دوو عیبادەتە گەورەیە, وە ئەوەش لە ئیهمالی و گوێنەدانە بە عیلمی شەرعی؛
- زۆرینەی كۆمپانیاكانی حەج و عومرە وە ئەو سەرپەرشتیارانەی كە بەناو (مامۆستای ئایینی و مەلا) خەڵك دەبەن بۆ عومرە ئەوانیش زانیاری تەواویان نیە و زۆرینەی كات بەكەیفی خۆیان و بێ عیلم ئەو عیبادەتە گەورەیە بە خەڵك دەكەن؛
- زۆرینەی ئەو كتێبانەی كە بە زمانی كوردی نووسراوەتەوە یان وەرگێڕدراوەتە سەر زمانی كوردی شتەكان وەكو خۆی نقل كراوە بێ ئەوەی ئاسانكاری بكرێت لە نزیكردنەوە زاراوەكان و سادەكردنی بۆ خەڵك, كە ئەمەش نابێتە ڕێنیشاندەرێكی ئاسان بۆ كەسی عومرەكار لە كاتی ئەنجامدانی عومرە؛
- زۆر لەو كتێبانەی لەسەر عومرە و حەج نووسراوە, بابەتەكان بە شێوەی دارشتن نووسراوەتەوە ئەوەش سەر لەكەسی عومرەكار یان ئەنجامدەری حەج دەشێوێنێت. تەنانەت پەرتووكە عەرەبیەكانیش زۆرینەیان بەم شێوەیە نووسراوە.

لەبەر ئەو هۆكارانە و چەندین هۆكاری دیكە, هەوڵم دا ئەو كتێبە بنووسم بە شێوەیەك كە ئاسان بێت بۆ ئەو كەسەی سەرەدانی ئەو شوێنە پیرۆزانە دەكات.

بۆ نووسینەوەی ئەم كتێبە بەدڵنیاییەوە سوودم لە زانایان و كتێبەكانیان وەرگرتووە وە بەشێوەیەكی تایبەت زۆر سوودم لە هەندێك كتێب بینیوە بۆیە بە پێویستی دەزانم ناویان بهێنم: كتێبی الحج و العمرة للشيخ الإمام محمد ناصرالدين الألباني و كتێبی تبصير الناسك بأحكام المناسك للشيخ عبدالمحسن العباد وە كتێبی الشرح الممتع على زاد المستقنع للشيخ العلامة محمد صالح العثيمين وە هەروەها الموسوعة الفقهية الميسرة وە چەندین كتێبی دیكەش وە سوودم لە چەندین هاوڕێ و برا وەرگرتووە خوای گەورە پاداشتی خێری هەموویان بداتەوە.

---

1. خطبة الحاجة للإمام محمد ناصرالدين الألباني ص 6 و 7
2. صحيح الجامع 1353

خوای گەورە دەفەرموێت: ﴿وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ﴾[1], لەو ئایەتە خوای گەورە فەرمانمان پێدەکات کە حەج و عومرە ئەنجام بدەین, وە خوای گەورە شتێکی خۆش بوێت ئەمری پێدەکات.

پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ دەفەرموێت:

- ئەنجامدانی عومرەیەك بۆ ئەنجامدانی عومرەیەکی دیکە, دەبێتە هۆکاری ئەوەی تاوان و گوناحەکانی ماوەی نێوانیان بسرێتەوە.[2]
- بەردەوام وە بەدوای یەك حەج و عومرە ئەنجام بدەن و پشتگوێ ی نەخەن, ئەم دوو کردەوەیە دەبنە هۆکاری لابردنی هەژاری و سڕینەوەی تاوانەکان هەروەکو چۆن کورەی ئاگر زبڵ و خاشاکی زێر و زیو و ئاسن لادەبات.[3]
- ئەنجامدانی عومرە لە مانگی ڕەمەزاندا خێر و پاداشتی وەکو حەجێکە لەگەڵ من.[4]
- ڕۆژی قیامەت خوای گەورە حجر الأسود دەهێنێتەوە و دوو چاوی هەیە پێ ی دەبینێ وە زمانی هەیە قسەی پێ دەکات, شاهیدی دەدات بۆ ئەو کەسانەی بە حەق ماچیان کردووە و دەستیان پێداهێناوە وسەلامیان لێ کردووە.[5]
- دەست داهێنان بە بەردی ڕەش و ڕوکنی یەمانی دەبنە هۆکاری سڕینەوەی تاوانەکان.[6]
- خۆ ئامادەکردن و سەفەرکردن بە مەبەستی عیبادەت بۆ هیچ شوێنێك یان مزگەوتێك دروست نیە تەنها سێ مزگەوت نەبێت (مسجد الحرام و مزگەوتی من (واتا مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ) وە مزگەوتی ئەقصا.[7]
- یەك نوێژ لە مزگەوتی من (واتا مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ) خێر وپاداشتی زیاترە لە هەزار نوێژ لە مزگەوتەکانی تر, تەنها مزگەوتی الحرام نەبێت, وە یەك نوێژ لە مزگەوتی الحرام خێر و پاداشتی زیاترە لە سەد هەزار نوێژ لە مزگەوتەکانی دیکە.[8]

---

1. البقرة (196) 2. البخاري (1773) و مسلم (1349) 3. صحيح الترمذي (810) 4. البخاري (1764) و مسلم (3039)
5. صحيح الترمذي (961) 6. صحيح الجامع (2194) 7. البخاري (1864) 8. صحيح الجامع (3838)

ئەمانەی خوارەوە بریتین لە چەند ئامۆژگارییەك بۆ ئەو کەسەی دەچێتە سەفەری حەج و عومرە:

- نیەتی خۆی خالص و یەکلایی بکاتەوە بۆ خوای گەورە و هیچ مەبەستی ریاء و ناو بانگ نەبێت لەو کارە وە ئەو کردەوە و عیبادەتانەی ئە نجامی دەدات تاك و تەنها بێت بۆ خوای گەورە؛
- ئەو کەسەی سەردانی ئەو شوێنە پیرۆزە دەکات پێویستە خۆی فێری ئەحکام و ئادابی ئەو عیبادەت و شوێنە پیرۆزانە بکات, لەبەر ئەوەی عیبادەت ئەگەر ئیخلاصی تێدا نەبێت بۆ خوای گەورە و لەسەر سونەتی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەبێت ئەوا وەرناگیرێت؛
- خۆی بە دوور بگرێت لە بیدعە و ئەو کردەوانەی کە لە سونەتی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەهاتووە و صەحابەکان ئە نجامیان نەداوە. لەبەر ئەوەی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەفەرموێت هەر کردەوەیەك لە شەرع رێگەی پێنەدرابێت ئەوا وەرناگیرێت وڕەتدەکرێتەوە.

خوای گەورە دەفەرمووێت:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾[1]

وە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەفەرمووێت: ((إنَّمَا الأعْمالُ بالنِّيَّاتِ، وإنَّما لِكُلِ امْرِئٍ مَا نَوى))[2]

وە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەفەرمووێت: ((مَن عَمِلَ عَمَلًا ليسَ عليه أمْرُنا فَهو رَدٌّ))[3]

- خۆ بە دوورگرتن لە وێنەگرتن وبلاوکردنەوە و پۆستکردنی وێنە, خەڵکێکی زۆری ئە نجامدەرانی حەج و عومرە بە شێوەیەکی بەربڵاو تووشی ئەو کارە بوونە, وە وێنەگرتن جگە لەوەی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەهی لێکردووە و حەرامە, لە هەمان کاتدا مرۆڤی موسوڵمان تووشی ریا و ناوبانگ دەکات. وە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ کە دڵی لە دڵی هەموو کەسێك خاوێن ترە و لە هەموو کەسێك تەقوا ترە, کەچی لەکاتی ئە نجامدانی حەج و عومرە لەخۆی ترساوە لە ریا و ناوبانگ وە داوای لەخوای گەورە کردووە کە بیپارێزێت لە ریا و ناوبانگ؛

---

1. سورة الكهف (110) 2. صحيح البخاري (1) 3. صحيح مسلم (1718)

ئەمانەی خوارەوە بریتین لە چەند ئامۆژگارییەك بۆ ئەو کەسەی دەچێتە سەفەری حەج و عومرە:

- پێویستە ئێمەی موسولمان بزانین وە باوەڕمان وابێت کە شاری مەککە و مزگەوتی حەرام و کەعبە و شاری مەدینە و مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شوێنی پیرۆزن و گوناح تێیاندا گەورەترە لە شوێنی دیکە, بەلاّم نابێت هیچ شوێنێك ماچ بکەی یان خۆتی پێ بنووسێنی تەنها ئەو شوێنانە نەبێت کە شەرع ڕێگەی پێداوە وەکو بەردی ڕەش (حجر الأسود) وە هەروەها ملتزم (بەینی دەرگای کەعبە و حجر الأسود), جگە لەمانە هیچ شوێنێکی دیکە دروست نیە ماچ بکەی وە خۆتی پێ هەڵبواسی, وە عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ کە بەردی ڕەشی ماچ دەکرد دەیفەرموو: واللہ من دەزانم تۆ بەردی و هیچ سود و زیانێکت نیە, بەلاّم بینیتم پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ماچی دەکردی بۆیە منیش ماچت دەکەم؛
- پێویستە ئێمەی موسولمان بزانین وە باوەڕمان وابێت هەموو شتێك لە ژێر دەسەلاّتی خوای گەورەیە نەك دار و بەرد و مزگەوت و قەبر, بۆیە خۆمان بۆ خوای گەورە بشکێنینەوە و داوای هەموو شت لە خوای گەورە بکەین.
- ئەخلاقی خۆی جوان بکات و بەردەوام ڕەوشتی جوان پیشان بدات بە تایبەت یارمەتی دانی یەکتری وە تووڕە نەبوون وە سەبر وئارامگرتن چونکە لەسەفەر مرۆڤ تووشی هەموو جۆرە کەسێك دەبێت وە تووشی نارەحەتی زۆر دەبێت؛
- بەردەوام کاتی خۆی بە زیکر و دوعا و داوای لێخۆشبوون بەسەر ببات وە خەریکی شتی بێ سوود نەبێت وەکو وێنەگرتن و قسەی لابەلا و بێ سوود لەگەڵ خەڵکی بیانی؛
- ئاگاداربێت خەڵکی دیکە ئەزیەت نەدات چ لە ڕێگای سەفەرکردنەکە بێت یاخود لەکاتی ئە نجامدانی کردەوەکانی عومرەبێت بەتایبەت چوونە نزیك حجر الأسود و ڕەوضە لە مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و شوێنەکانی دیکەش.

لەکاتی دەرچوون لە ماڵ

((بِسْمِ اللهِ توكَّلتُ على اللهِ، لا حَولَ ولا قُوَّةَ إلَّا باللهِ))[1]

دوعای ئەو کەسەی دەچێتە سەفەر بۆ ئەو کەسەی لەماڵ دەمێنێتەوە

((أستودِعُكَ اللهَ الذي لا يُضيِّعُ ودائِعَهُ))[2]

دوعای ئەو کەسەی لەماڵەوە دەمێنێتەوە بۆ ئەو کەسەی دەچێتە سەفەر

((أستَودِعُ اللهَ دينَكَ، و أمانتَكَ، و خَواتيمَ عملكَ))[3]

((زوَّدَكَ اللهُ التقوى، وغفر ذنبَكَ، ويَسَّرَ لكَ الخيرَ حيثُمَا كنتَ))[4]

دوعای چوونە ناو ئۆتۆمبێل

بِسْمِ اللهِ، الحَمْدُ للهِ

﴿سُبْحَانَ الذي سَخَّرَ لَنَا هذا، وَما كُنَّا له مُقْرِنِينَ، وإنَّا إلى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ﴾

الحَمْدُ للَّه، الحَمْدُ للَّه، الحَمْدُ للَّه، اللَّهُ أكْبَرُ، اللَّهُ أكْبَرُ، اللَّهُ أكْبَرُ،

سُبْحانَكَ اللَّهُمَّ إنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي، فاغْفِرْ لِي، فإنَّهُ لا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إلَّا أنْتَ.[5]

دوعای چوونە سەفەر

((اللَّهُمَّ إنَّا نَسْأَلُكَ في سَفَرِنَا هذا البِرَّ وَالتَّقْوَى، وَمِنَ العَمَلِ ما تَرْضَى، اللَّهُمَّ هَوِّنْ عَلَيْنَا سَفَرَنَا هذا، وَاطْوِ عَنَّا بُعْدَهُ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ في السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ في الأهْلِ، اللَّهُمَّ إنِّي أَعُوذُ بكَ مِن وَعْثَاءِ السَّفَرِ، وَكَآبَةِ المَنْظَرِ، وَسُوءِ المُنْقَلَبِ في المَالِ وَالأهْلِ))[6]

لەکاتی گەڕانەوە هەمان دوعا دەکەی وە ئەوەشی بۆ زیاددەکەی:

((آيِبُونَ تَائِبُونَ عَابِدُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ))[6]

---

1. صحيح أبي داود (5059)
2. صحيح ابن ماجة (2295)
3. صحيح الترمذي (3443)
4. صحيح الترمذي (3444)
5. صحيح الكلم الطيب (173)
6. صحيح مسلم (1342)

سەردانی شاری مەدینە و مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ هیچ پەیوەندی بە حەج و عومرە نیە, بەڵام لەبەر ئەوەی شوێنێکی پیرۆزە و ئیسلامیش ڕێگەی پێداوە سەردانی بکەین, بۆیە بۆمان هەیە سەردانی بکەین بەمەبەستی عیبادەت.

ئەمانەی خوارەوە چەند ڕێنماییەك و هەندێك کردەوەیە کە لە شاری مەدینە ئەنجام دەدرێت:

1. یەك نوێژ لە مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خێر وپاداشتی زیاترە لە هەزار نوێژ لە مزگەوتەکانی تر تەنها مزگەوتی الحرام نەبێت[1]

کە دەچیتە ناو مزگەوت: وەکو هەموو مزگەوتێکی دیکە

- پێی ڕاست پێش دەخەی وە دوعای چوونە ناو مزگەوت دەخوێنی:

((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ, اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوابَ رَحْمَتِكَ))[2]

((أَعُوذُ بِاللهِ العَظِيمِ وَ بِوَجْهِهِ الكَرِيمِ وَسُلْطَانِهِ القَدِيمِ مِنَ الشَّيْطانِ الرَّجِيمِ))[3]

- دوو ڕکاعەت تحية المسجد دەکەی پێش ئەوەی دابنیشیت:

- لەکاتی دەرچوون لە مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وەکو هەموو مزگەوتێکی دیکە پێی چەپت پێشدەخەی وە دوعای چونە دەرەوە لە مزگەوت دەکەی:

((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَسَلِّمْ, اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِن فَضْلِكَ))[4]

((اللَّهُمَّ اعصِمني مِنَ الشَّيْطانِ الرَّجِيمِ))[5]

---

1. البخاري (1190)   2. صحيح ابي دواد (465)   3. صحيح ابي دواد (466)

4. صحيح ابي دواد (465)   5. صحيح ابن ماجه (634)

2. بۆت هەیە سەردانی قەبری پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکەیت بەم شێوەیەی خوارەوە:

- لەبەرامبەر قەبری پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەڵێ ی: السلام عليك يا رسول الله
- پاشان شەقاوێکی گەورە دەچیتە پێش دەکەویتە بەرامبەر قەبری ئەبو بکر دەڵێ ی: السلام عليك يا أبا بكر
- پاشان شەقاوێکی بچوك دەچیتە پێش دەکەویتە بەرامبەر قەبری عمر دەڵێ ی: السلام عليك يا عمر

- پێویستە دەنگی خۆت بەرز نەکەیتەوە لەبەرامبەر قەبری پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وە بەشێوەیەکی رێك و بەرێزەوە بجولێیەوە وە خۆت بەشتی لا بەلا و رەسم گرتن خەریك نەکەی چونکە ئەمە بێ ئەدەبیە بەرامبەر پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.
- ئاگاداربە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەهی کردووە زۆر سەردانی قەبری بکەی وە دوعای کردووە کە قەبری نەبێتە جێی ئەوەی خەڵك زۆر سەردانی بکات و دوعای کردووە قەبری نەبێتە جێ ی ئەوەی خەڵك عیبادەتی بکات یان لێ ی بپاڕێتەوە؛[1]
- ئاگاداربە دروست نیە دوعا لە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکەیت یان لەبەرامبەر قەبری بپاڕێیەوە چونکە ئەوە شوێنی دوعا نیە وە هەر خوای گەورە تاك و تەنها شایستەی دوعاکردنە و دوعا وەڵام دەداتەوە؛
خوای گەورە دەفەرموویێت: ﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾[2]
- دروست نیە لەبەرامبەر قەبری پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بڵێ ی فلان سەلامت لێدەکات یان سەلامی ئەو خەڵکەت دەگەیەنمێ...هتد. لەبەر ئەوەی: ئەوە شتێکی داهێنراو و بیدعەیە و شەرع رێگەی پێ و بابەتە نەداوە وە لەبەر ئەوەی هەرکەسێك لە هەر شوێنێك بێت صەلاوات و سەلام لە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکات ئەوا خوای گەورە مەلائیکەتی داناوە بۆ ئەوەی ئەو صەلاوات و سەلامە بگەیێنە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. بۆیە پێویست بە هیچ کەس ناکات سەلام بگەیێنێتە پێغەمبەر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

---

1. صحيح ابي دواد (2042) و فقه السيرة للألباني (ص53) 2. سورة الجن (18)

3. لە مزگەوتی پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شوێنێك هەیە كە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وەصفی كردووە بەوەی كە مێرگێك یان باخێكە لە باخەكانی بەهەشت:

پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەفەرموویێت: ((ئەو شوێنەی دەكەوێتە نێوان ماڵی من (ئێستا قەبری پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) و مینبەرەكەم بریتیە لە باخێك لە باخەكانی بەهەشت))[1] .

ئەوەش بەڵگەیە لەسەر ئەوەی ئەو شوێنە گەورەیی و تایبە تمەندی خۆی هەیە لە ئە نجامدانی نوێژی سوننەت و خوێندی قورئان و زیكركردن لەو شوێنە ئەگەر نەبێتە هۆكاری ئەزیەت دانی خەڵك و دروست كردنی قەڵەباڵغی.

بەڵام نوێژە فەرزەكان لە ڕیزی پێشەوەی مزگەوت خێری زیاترە لەو شوێنە.

4. وە هەروەها لەشاری مەدینە بۆت هەسە سەردانی قەبرستانی شەهیدانی جەنگی ئوحود بكەی هەروەك پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سەردانی كردوون؛

كە نزیك دیواری قەبرستان بووی سەلام دەكەی هەروەكو سەلامكردنی هەر قەبرستانێكی دیكە:

((السَّلامُ عليكم أهْلَ الدِّيارِ من المؤمنِينَ والمُسلمينَ، وإنَّا إنْ شاءَ الله لَلاحِقونَ، أسأَلُ الله لنا ولكم العافِيةَ))[2]

وە لەو شوێنە چیای ئوحود هەیە، ئەو چیایە فەزل و گەورەیی زۆری هەیە لەئیسلامدا وە ئیمانداران پێویستە چیای ئوحودیان خۆش بوێ هەروەك پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ دەفەرموویێت:

((ئەوە ئوحودە چیایێكە ئێمەی خۆشدەوێت و ئێمەش ئەومان خۆشدەوێت))[3]

چیای ئوحود

گۆڕستانی شەهیدانی جەنگی ئوحود

1. صحيح البخاري (1195) و صحيح مسلم (1390)
2. صحيح مسلم (975) 3. صحيح البخاري (4422)

5. لە شاری مەدینە بۆت هەیە سەرەدانی قەبرستانی بەقیع بکەی

وە کاتێك چوویە ژوورەوە سەلام دەکەی هەروەکو سەلامکردنی هەر قەبرستانێکی دیکە:

((السَّلامُ عليكم أهْلَ الدِّيارِ من المؤمنينَ والمُسلمينَ،
وإنَّا إنْ شاءَ اللهُ لَلاحِقونَ، أسأَلُ اللهَ لنا ولكم العافِيةَ))[1]

6. سونەتە سەرەدانی مزگەوتی قوباء بکەی وە نوێژێکی لێ بکەی:

پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **دەفەرموویێت:**

((هەر کەسێك لە ماڵی خۆی دەستنوێژ بگرێت پاشان بچێتە مزگەوتی قوباء و نوێژێکی تێدا بکات ئەوا خێر وپاداشتەکەی وەکو ئە نجامدانی عومرەیەکە))[2]

وە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **ڕۆژانی شەممە سەرەدانی مزگەوتی قوباءی دەکرد.**

---

1. صحيح مسلم (975) 2. صحيح ابن ماجة (1168)

روكنەكانی عومرە

بریتیە لەو كردەوانەی ئەگەر ئە نجامی نەدەیت عومرەكەت بەتاڵ دەبێتەوە:

1. ئیحرام كردن 2. طواف كردن 3. هاتن و چوون لەنێوان صەفا و مەروە

واجباتی عومرە

بریتیە لەو كردەوانەی ئەگەر بە ئەنقەست ئە نجامی نەدەیت ئەوا گوناح بار دەبیت وە دەبێت حەیوانێك سەر ببڕی بەڵام عومرەكەت بەتاڵ نابێتەوە

نابێت بەخۆت ئەو حەیوانە بخۆیت بەڵكو دەبێت بیكەیە خێر بەسەر خەڵكی هەژاری شاری مەككە

1. چوونە ژێر ئیحرام لە میقات
2. تاشینی قژی سەر بەتەواوی یان كورت كردنەوەی قژی سەر لە كۆتایی عومرە.

سونەتەكانی عومرە

بریتیە لە هەموو ئەو كردەوانەی كە لە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ هاتووە بەڵام لەسەرەوە باسنەكراوە ئەو كردەوانە ئە نجام بدەی خێرت دەگات وە ئە نجامی نەدەی هیچ گوناحبار نابیت

پێش چوونە ژێر ئیحرام

1. پێش چوونە ژێر ئیحرام خۆشووشتن سونەتە
2. بۆن خۆش کردنی سەر و لاشە بۆ **پیاوان** سونەتە

(نابێت بۆن لە جل و بەرگی ئیحرام بدرێت)

3. لەبەر کردنی جل و بەرگی ئیحرام بۆ پیاوان

کە بریتیە لە دوو پارچە قوماش (رداء) بۆ داپۆشینی بەشی سەرەوەی لاشە و (إزار) بۆ داپۆشینی بەشی خوارەوەی لاشە

پیاو نابێت هیچ شتێك لەسەر سەری بێت ڕاستەوخۆ (وەکو کلاو و جامانە)
پیاو نابێت جل و بەرگێك لەبەر بکات کە دوورابێت بە قەدەر لاشەی
(واتا: شوێنی دەست و پێ و ملی دروستکرابێت)

4. ئافرەت بە جل و بەرگی ئاسایی خۆی ئیحرام دەکات

وە نابێت و دەست کێشی لە دەست بێت
وە نابێت نیقاب بکات بەشێوەیەك کە بەدەم وچاوی نووسابێت
بەڵکو دروستە ئەگەر لەسەر سەری هاتبێتە خوارەوە وە نە نووسابێت بە دەم و چاوی ڕاستەوخۆ (بە تایبەت ئەو کاتەی پیاوی بێگانە دەیبینن)

ئەو شتانەی دروست نیە (حەرامە) بۆ ئەو کەسەی لە ژێر ئیحرامدایە

- ❌ پیاو نابێت هیچ شتێك لەسەر سەری بێت ڕاستەوخۆ (وەکو کڵاو و جامانە)؛
- ❌ پیاو نابێت جل و بەرگێك لەبەر بکات کە دوورابێت بە قەدەر لاشەی (واتا : شوێنی دەست و پێ و ملی دروستکرابێت)؛
- ❌ نابێت پیاو پێڵاو یان خف لەپێبکات کە هەردوو قاپی پێی دادەپۆشێت؛
- ❌ نابێت پیاو بچێتە لای خێزانی بۆ جیماع وە هەر پێشەکیەکی ئەو کارە (وەکو ماچ و خۆ لێ نزیك کردنەوە و باسکردنی ئەو بابەتە) ؛
- ❌ ژن مارەکردن لەکاتی ئیحرامدا دروست نیە جا چ بۆخۆی بێت یان بۆ کەسێکی دیکە مارە بکات؛
- ❌ دروست نیە ئەو کەسەی لە ژێر ئیحرامە مناقشە و مشت و مڕ بکات؛
- ❌ ڕاوکردن و کوشتنی ئاژەڵی ووشکانی؛
- ❌ جل و بەرگی ئیحرام نابێت بۆنی لێدرابێت؛
- ❌ لێکردنەوەی نینۆك و موو بە ئەنقەست بەهەموو شێوەیەك حەرامە ؛
- ❌ بۆن خۆشکردنی لاشەو جل و بەرگ لەکاتی ئیحرامدا حەرامە ؛
- ❌ ئافرەت نابێت دەست کێشی لە دەست بێت؛
- ❌ ئافرەت نابێت نیقاب بکات بەشێوەیەك کە بەدەم وچاوی نووسابێت بەڵکو دروستە ئەگەر لەسەر سەری هاتبێتە خوارەوە وە نە نووسابێت بە دەم و چاوی ڕاستەوخۆ (بە تایبەت ئەو کاتەی پیاوی بێگانە دەیبینن)؛

ئەو شتانەی دروستە بۆ ئەو کەسەی لە ژێر ئیحرامدایە

- خۆ شووشتن دروستە لەو کاتەی لەژێر ئیحرامی؛
- ئەگەر کەسێك سەر یان ڕیشی بخورێنێت مووی لێ ببێتەوە هیچ کێشەی نیە ئەگەر بە ئەنقەست موو لێنەکاتەوە؛
- فڕێدانی ئەو نینۆکەی کە دەشکێت بێ ئەنقەست؛
- دروستە قایش ببەستی بۆ توندکردنی جلی ئیحرام؛
- دروستە لە دەست کردنی سەعات و گوستیلە و چاویلگە؛
- دروستە جل و بەرگی ئیحرام بگۆڕی ئەگەر پیس بوو؛
- ئەو کەسەی لە ژێر ئیحرامە دروستە بچێتە ژێر سێبەری سەیوان و کەپر و ژێر سەقفی ئۆتۆمبێل
- ئەو ئافرەتەی لە سووری مانگانەدایە ئەوا ئیحرام دەکات و هەموو کارەکانی عومرە ئە نجام دەدات تەنها طواف دوا دەخات تاکو خاوێن دبێتەوە؛
- دروستە ئافرەت پێلاو لە پێبکات تەنانەت ئەگەر قاپیلکەی پێ ش داببپۆشێت
- دروستە ئافرەت لە کاتی ئیحرامدا زێر و زیوی لەبەر بێت؛

پاشان لە میقات دەبێت بچیتە ژێر باری ئیحرام بەم کردەوانەی خوارەوە:

1. هێنانی نیەت بەدڵ (کە دەچیتە ژێر ئیحرام)

2. ووتنی تەلبیە بە مەبەستی چوونە ژێر ئیحرام:

(لَبَّيكَ اللَّهُمَّ عُمرَةً لا رِيَاءَ فيها ولا سُمعَة)

(لبَّيكَ اللَّهمَّ لبَّيكَ، لبَّيكَ لا شريكَ لَكَ لبَّيكَ إنَّ الحمدَ والنِّعمةَ لَكَ والملكَ ، لا شريكَ لَكَ)

3. ئەگەر ترست هەبوو لەوەی نەتوانی عومرەکەت تەواو بکەیت لەبەر نەخۆشی یان هەر هۆکارێکی دیکە, ئەوا بۆت هەیە بڵێی (اللَّهُمَّ مَحِلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي),[1]

باشتر وایە بچیتە ژێر ئیحرام و تەلبیە بکەی ئەو کاتەی کە ویستت بەڕێ بکەوی بۆ مەککە و ڕووت بەرەو قیبلەیە (واتا کە چوویە ناو ئۆتۆمبێل و ڕووت کردە مەککە)[2]

4. پاشان دەست دەکەیت بە ووتنی زیکری تەلبیە :

(لبَّيكَ اللَّهمَّ لبَّيكَ ، لبَّيكَ لا شريكَ لَكَ لبَّيكَ إنَّ الحمدَ والنِّعمةَ لَكَ والملكَ ، لا شريكَ لَكَ)

یان (لبَّيْكَ إلهَ الحَقِّ)

❌ چونە ژێر ئیحرام هیچ نوێژی لەگەڵ نیە

✅ بەڵام سونەتە لە (ذو الحليفة) کە میقاتی خەڵکی مەدینەیە دوو رکاعەت نوێژی سونەت بکەی[3]

ئێرە (ذو الحليفة) یە, کە بریتیە لە میقاتی خەڵکی مەدینە وە میقاتی ئەو کەسانەیە کە خەڵکی مەدینە نین بەڵام بەو ڕێگایە دەڕۆن بۆ مەککە

تێبینی : خەڵکێکی زۆر (ذو الحليفة) بە (أبيار علي) ناو دەبات, ئەوەش هەڵەیە دەبێ موسوڵمانان بە گشتی و بە تایبەت مامۆستایانی ئایینی خۆیان لێ بەدوور بگرێت چونکە ئەو ناوە لە بیروباوەڕێکی پووچەڵ هاتووە گوایە علی رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ لەو شوێنە شەڕی جنۆکەی کردووە.

---

1. صحيح البخاري (5089) و صحيح مسلم (2903)   2. صحيح البخاري (1552) و صحيح مسلم (2821)

3. صحيح البخاري (1534)

- لە ڕێگای چوون بۆ مەککە سونەتە زۆر تەلبیە لێ بدەی
(لبَّيكَ اللَّهمَّ لبَّيكَ، لبَّيكَ لا شريكَ لَكَ لبَّيكَ إنَّ الحمدَ والنِّعمةَ لَكَ والملكَ ، لا شريكَ لَكَ)
یان (لبّيْكَ إلهَ الحقِّ)
- سونەتە پیاوان دەنگیان بەرز بکەنەوە لەکاتی تلبیە لێدان (بە ڕادەیەك بگاتە هاوارکردن)
- ئافرەتانیش بۆیان هەیە دەنگیان بەرز بکەنەوە ئەگەر دەنگیان نەگات بە پیاوان و فیتنەی لێ دروست نەبێ
- ❌ تەلبیە لێدان بەکۆمەڵ وە بە یەك دەنگ دروست نیە بەڵکو هەرکەسێك بۆ خۆی تەلبیە لێ دەدات,
- سەرپەشتیار (مرشد) یان مامۆستای ئایینی بۆی هەیە لە سەرەتای بەڕێکەوتن بۆ مەککە کەسانی عومرەکار فێری تەلبیە بکات پاشان هەرکەس بۆ خۆی تەلبیە لێبدات

- تەلبیە لێدان بەردەوام دەبێت تاکو نزیك سنووری حەرم بووی و ماڵ و ئاوەدانی شاری مەککەت لێ دیارکەوت تەلبیە لێدان دەوەستێنی هەروەکو لە عبداللە کوڕی عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هاتووە [1]
- وە بۆت هەیە بەردەوام لە تەلبیە لێدان هەتا دەگەیتە مسجد الحرام هەروەکو لە عبداللە کوڕی عباس رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هاتووە ؛[2]
- ئەگەر بگونجێ و بۆت ئاسان بێت سونەتە پێش بچیتە ناو شاری مەککە خۆت بشۆی ؛[3]

تەلبیە واتا وەڵام دانەوە, وە خوای گەورە بانگی خەڵکی کردووە بۆ سەرەدانی کردنی ماڵی خۆی, بۆیە موسڵمان کاتێك دەگاتە میقات وە کەوتە ژێر ئیحرام تەلبیە لێدەدات, ئەوەش مانای ئەوەیە , ئەی پەروەردگار تۆ بانگی منت کرد بۆ سەرەدانی کردنی ماڵی خۆت وە هەر خۆت بۆمت ئاسان کرد, ئەوە منیش وەڵامت دەدەمەوە بە بەردەوامی و یەك لەدوای یەك (لبيك اللهم لبيك)

---

1. صحيح البخاري (1573) 2. سنن البيهقي (104/5) 3. صحيح البخاري (1573)

گەیشتنە مزگەوتی حەرام (مسجد الحرام) لە شاری مەککە

- لەکاتی چوونە ناو مزگەوتی حەرام, قاچی ڕاست پێش دەخەی و سونەتە دوعای چوونە ناو مزگەوت بخوێنی :

((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَسَلِّمْ, اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوابَ رَحْمَتِكَ))

((أَعُوذُ بِاللهِ العَظِيم وَ بِوَجْهِه الكَرِيم وَسُلْطَانه القَدِيم مِنَ الشَّيْطانِ الرَّجِيـم))

- پاشان بۆت هەیە بلێی : ((اللَّهمَّ أنتَ السَّلَامُ ومنْكَ السَّلامُ, فحَيِّنا رَبَّنا بالسَّلام)) , هەروەك لە عمر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هاتووە[1].

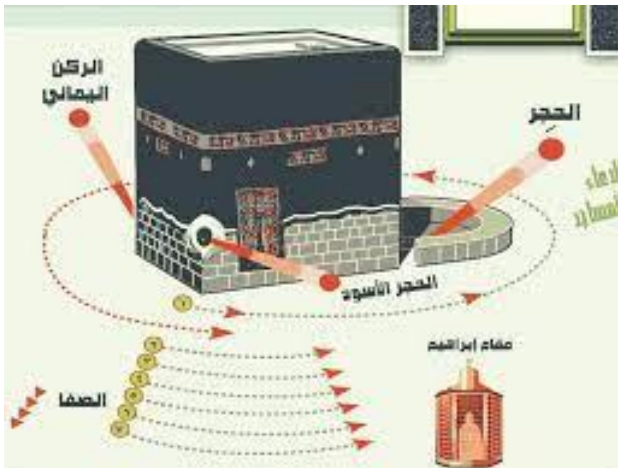
- ✗ کەسی عومرەکار کە چووە ناو مزگەوتی حەرام بەمەبەستی طواف پێویست بە دوو رکاعەت تحیە المسجد ناکات بەڵکو دوای تەواو بوون دوو رکاعەت سونەتی طواف دەکەی

1. ابن أبي شيبة (7/ 103) و سنن البيهقي (73/7)

یەکەم کردەوەی عومرە کردن لە مسجد الحرام بریتیە لە طواف کردن

- طواف بریتیە لە حەفت جار سوڕانەوە بەدەوری کەعبەی پیرۆز
- لە حجر الأسود (بەردی ڕەش) دەستپێدەکات و لەوێشەوە کۆتایی پێ دێت.
- طواف پێویستی بە دەستنوێژە
- هەر حەفت شەوتی طواف پێویستە لە دوای یەك ئە نجام بدرێت
- بەلاّم ئەگەر لەکاتی طواف کردن بوو بە کاتی نوێژ ئەوا دروستە نوێژ بکەیت پاشان طواف تەواو بکەی
- ئەگەر تووشی ماندوو بوون بوی لەکاتی طواف کردن, دروستە پشوویەك (ئیسراحەتێك) بکەی پاشان طواف تەواو بکەی

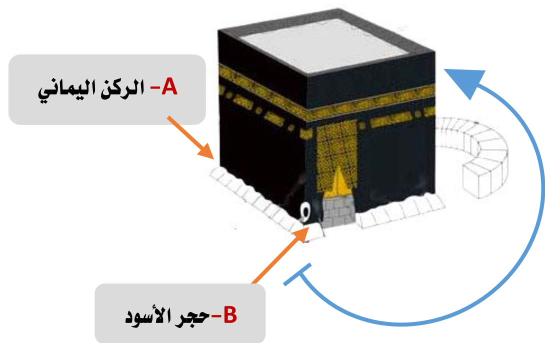

1. كە ویستت طواف دەست پێبكەی دەچیتە بەرامبەر حجر الأسود :

- ١ – ئەگەر بتوانی ئەوا ماچی دەكەی وە دەڵێی (بسم الله , الله أكبر), ئەگەر نەكرا ئەوا
- ٢ – دەستت بە حجر الأسود دادەهێنی و دەستی خۆت ماچ دەكەی و دەڵێی (بسم الله , الله أكبر), ئەگەر بۆت نەكرا ئەوا
- ٣ – لە دوورەوە یەك دەستی بۆ بەرز دەكەیەوە (بێ ئەوەی دەستت ماچ بكەی) و دەڵێی (بسم الله , الله أكبر)

ئەو سێ حالەتەی سەرەوە لە سەرەتای هەر ٧ جار سوڕانەوەكان دەبێت.

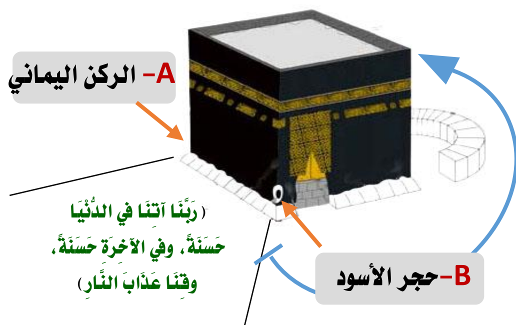

2. كە دەست دەكەی بە طواف كردن, دەبێت كەعبە لە لای دەستی چەپت بێت

- سونەتە پیاوان لە سێ جاری یەكەم بەشێوەیەكی خێراتر بڕۆن (رمل) وە شانیان بهەژێنن
- سونەتە بۆ پیاوان تەنها لەكاتی طواف لەژێر جلی إحرام شانی ڕاستیان دەربهێنن, ئەو كارە پێی دەوترێت (إضطباع)

3. سونەتە کە گەیشتیە رکن اليماني دەستی پێدا بهێنی
(بێ ماچ کردن و بێ ووتنی هیچ شتێك)
ئەگەر بۆت نەکرا دەستی پێدا بهێنی (ئەوا ئیشارەی بۆ ناکەی)

4. سونەتە لە نێوان رکن اليماني (A-) و حجر الأسود (B-) بڵێی
(رَبَّنَا آتِنَا في الدُّنْيَا حَسَنَةً، وفي الآخِرَةِ حَسَنَةً، وقِنَا عَذَابَ النَّارِ)

5. کە گەیشتیەوە حجر الأسود ئەوا یەك سورانەوە تەواو بوو

6. دوای تەواو بوونی حەفت جار سووڕانەوە بە دەوری کەعبە,
ئەگەر بۆت کرا سونەتە بچیتە لای (ملتزم)
کە دەکەوێتە نێوان حجر الأسود و دەرگای کەعبە
سینگ و دەم و چاو و دەست و قوڵی پێوە بنووسێنیت وە دوعا بکەی

5. پاشان دەچیتە بەرامبەر مقام وە ئەو ئایەتە دەخوێنی
﴿وَٱتَّخِذُواْ مِن مَّقَامِ إِبۡرَٰهِـۧمَ مُصَلًّى﴾

6. پاشان دوو رکاعەت سونەت ئەنجام دەدەی لە پشتی مقام یان هەر شوێنێکی دیکەی مزگەوت
- لە رکاعەتی یەکەم لە دوای فاتیحە سونەتە [سورة الكافرون] ﴿قُلۡ يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡكَٰفِرُونَ﴾ بخوێنی
- وە لە رکاعەتی دووەم لە دوای فاتیحە سونەتە [سورة الإخلاص] ﴿قُلۡ هُوَ ٱللَّهُ أَحَدٌ﴾ بخوێنی

7. پاشان دەچی بەرەو ئاوی زەمزەم و دەخۆیەوە بە زۆری وە بەسەری خۆت دادەکەی

8. پاشان دەچیتە بەرامبەر حجر الأسود, ئەگەر بتوانی ئەوا ماچی دەکەی وە دەڵێی (بسم الله, الله أكبر)
ئەگەر نەکرا ئەوا دەستت بە حجر الأسود دادەهێنی و دەستی خۆت ماچ دەکەی و دەڵێی (بسم الله, الله أكبر)
ئەگەر بۆت نەکرا ئەوا لە دوورەوە دەستی بۆ بەرز دەکەیتەوە (بێ ئەوەی دەستت ماچ بکەی)
و دەڵێی (بسم الله, الله أكبر)

9. ئەلێرە طواف کردنەکەت تەواو بوو.

لە دوای تەواو بوون لە طواف بەرەو صەفا و مەروە دەڕۆیت

- صەفا و مەروە بریتین لە دوو چیا
- کە لە چیای صەفا نزیك بوویە ئەو بەشەی ئایەت دەخوێنیتەوە: ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ اللّهِ﴾
- پاشان دەلێی: (نَبْدَأُ بما بَدَأ اللهُ بـه)
- پاشان دەچیتە سەر چیای صەفا تاکو کەعبەت لێ بە دیاردەکەوێت وە روو دەکەیتە کەعبە وە دەستەکانت بەرز دەکەیتەوە و ٣ جار دەلێی:

((لا إلَهَ إلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الـمُلْكُ ولَهُ الـحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ قَدِيرٌ، لَا إلَهَ إلاَّ اللهُ وَحْدَهُ، أَنْجزَ وَعْدَهُ، وَنَصرَ عَبْدَهُ، وهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ))

- وە لەنێوان هەرجارێك دوعا دەکەیت بەو دوعایانەی کە خۆت دەتەوێت.

- پاشان بەرەو چیای مەروە بەڕێ دەکەوی بە ڕۆیشتن,
- کە گەیشتیتە هێما سەوزەکە بۆ پیاوان سونەتە بەخێرایی بڕۆی (ڕاکردن) تا دەگەیتە هێمای سەوزی دووەم دیسان ڕۆیشتنی ئاسایی دەکەی تاکو دەگەیتە چیای مەروە

- بەهەمان شێوە سەردەکەویتە سەر چیای مەروە تاکو کەعبەت لێ دیاردەکەوێت وە روو دەکەیتە کەعبە وە دەستەکانت بەرز دەکەیتەوە وە ٣ جار دەلێی:

((لا إلَهَ إلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الـمُلْكُ ولَهُ الـحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ قَدِيرٌ، لَا إلَهَ إلاَّ اللهُ وَحْدَهُ، أَنْجزَ وَعْدَهُ، وَنَصرَ عَبْدَهُ، وهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ))

- وە لەنێوان هەرجارێك دوعا دەکەیت بەو دوعایانەی کە خۆت دەتەوێت.

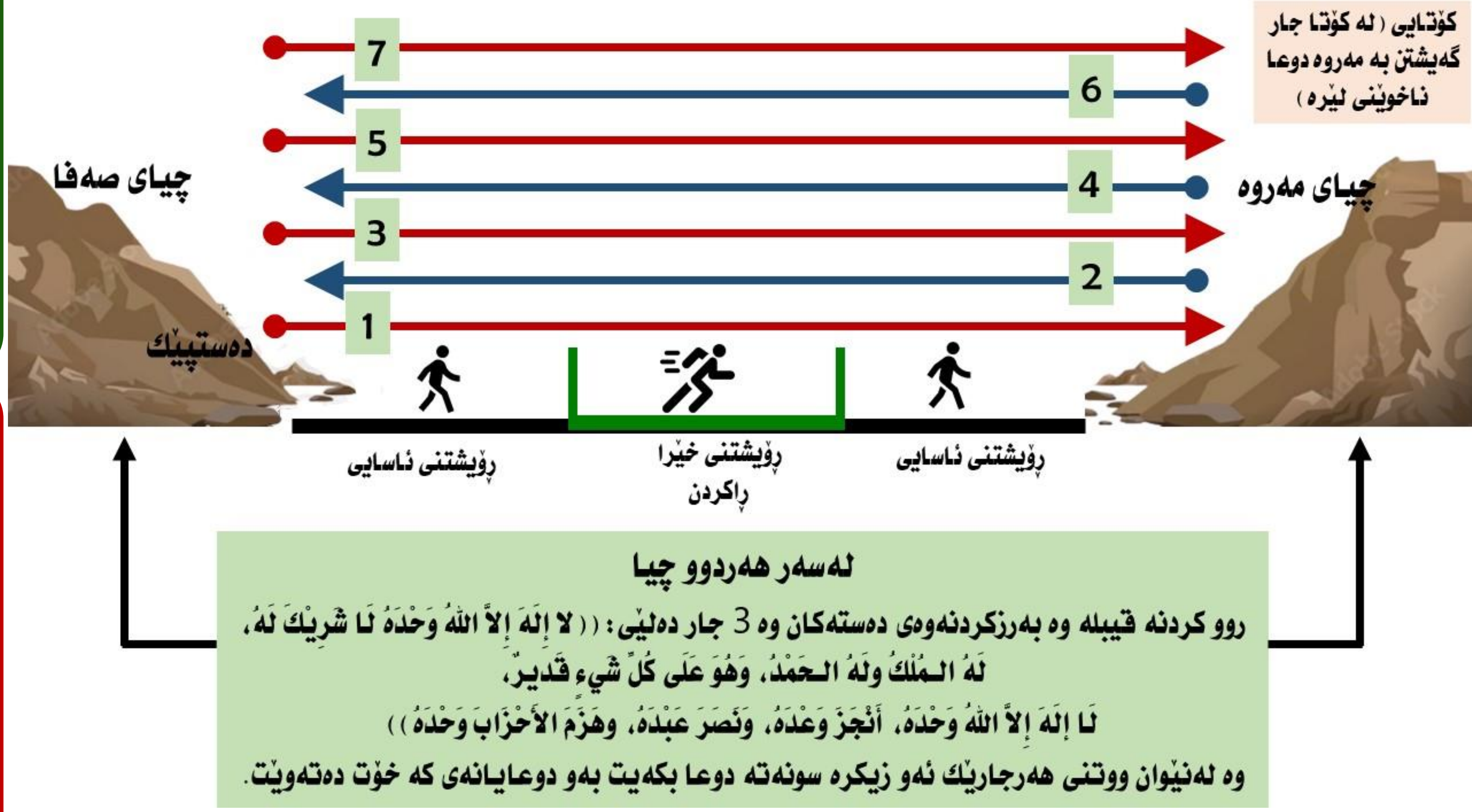
- پاشان بەرێدەکەوی بۆ گەڕانەوە بەرەو چیای صەفا ,

بەم شێوەیە ٧ جار هاتن و چوون لەنێوان صەفا و مەروە دەکرێت

صفا --١-> مروة --٢-> صفا --٣-> مروة --٤-> صفا --٥-> مروة --٦-> صفا --٧-> مروة

- ✗ لەکۆتا جار کە دەگەڕێیتەوە چیای مەروە, ئەو دوعایە سەرەوە ناخوێنی
- ✗ لە نێوان صەفا و مروە هیچ دوعایەك لە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەهاتووە
- ✗ تەنها ئەم دوعایەی خوارەوە لە عبداللە ی کوڕی مەسعود و عبداللە کوڕی عومەر هاتووە[1] بە تایبەت لەنێوان هەردوو نیشانە سەوزەکە: (ربِّ اغفر وارحم؛ إنك أنت الأعز الأكرم)
- هاتن و چوون لەنێوان صەفا و مەروە, لە صەفا دەست پێدەکەیت وە لە مەروە کۆتایی پێدێت

1. ابن ابي شيبة (68/4 و 69)

لەسەر هەردوو چیا

روو کردنە قیبلە وە بەرزکردنەوەی دەستەکان وە 3 جار دەڵێی: ((لا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيْكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ،
لَا إِلَهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَهَزَمَ الأَحْزَابَ وَحْدَهُ))
وە لەنێوان ووتنی هەرجارێك ئەو زیکرە سونەتە دوعا بکەیت بەو دوعایانەی کە خۆت دەتەوێت.

کە لە ڕۆیشتن لە نێوان چیای صەفا و چیای مەروە تەواو بوویت

- واجبە لەسەر پیاو قژی سەر بە تەواوی بتاشێ یاخود کورتی بکاتەوە
- واجبە لەسەر ئافرەت قژی کۆ بکاتەوە و بەقەدەر یەك سەرە پە نجە بیبرێت

بە ئە نجامدانی ئەمە عومرەکەت کۆتایی پێدێت وە لەژێر ئیحرام دێیتە دەرەوە

تێبینی 1: قژ تاشین بەتەواوی باشترە لە کورت کردنەوە, چونکە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سێ جار دوعای لێخۆشبوونی بۆ ئەو کەسانە کرد کە سەریان تاشی و تەنها یەك جار دوعای لێخۆشبوونی بۆ ئەو کەسانە کرد کە قژیان کورت کردەوە.

تێبینی 2: دروست نیە پیاو تەنها بەقەدەر پە نجەیەك پرچی کورت بکاتەوە وەکو ئافرەت, بەڵکو واجبە پیاو هەموو سەری بتاشێت یان کورتی بکاتەوە چۆن لە کاتی ئاسایی دەچێتە لای سەرتاش (حلاق).

وە لێرە نموونەیەك دەهێنینەوە بۆ ئەو کەسانەی لە کۆتایی عومرە تەنها بە قەدەر یەك پە نجە قژیان کورت دەکەنەوە لە چەند لایەکی سەریان بۆ ئەوەی بزانن کە ئەو کارە دروست نیە وە تەنها خۆ هەڵخەڵەتاندنە:

خوای گەورە لە قورئان دەفەرموێت:

﴿لَّقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ الرُّؤْيَا بِالْحَقِّ ۖ لَتَدْخُلُنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ إِن شَاءَ اللَّهُ آمِنِينَ مُحَلِّقِينَ رُءُوسَكُمْ وَمُقَصِّرِينَ لَا تَخَافُونَ﴾[1]

واتا قژی خۆیان دەتاشن یان کورتی دەکەنەوە (سەریان چا دەکەن),

باشە بۆ نموونە (ولله المثل الأعلى) لە ژیانی ڕۆژانە ئەگەر بە کوڕەکەت یان برای بچووکت بڵێی بڕۆ سەرتاش (حەلاق) قژی سەرت کورت بکەوە و قژی سەرت چاکە, کوڕەکەت بچێت تەنها چەند تالە موویێك ببڕێت و بلێت بابە قژم چاککرد, تۆ چی پێ دەڵێ ی؟! ڕازی دەبی بەو ئیشەی یان تووڕە دەبی؟!

ج جای خوای گەورە و پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ئەمرت پێدەکەن قژی سەرت چا بکەی تۆش بچیت تەنها چەند تالە موویێك لێ بکەیتەوە؟! ئایا ئەمە جێبەجێکردنی ئەمری خوای گەورەیە یان خۆ هەڵخەڵەتاندنە؟ والله المستعان

---

1. سورة الفتح (27)

چەند ئاگادارکردنەوە و هۆشیارکردنەوەیەکی زۆر گرنگ:

❌ دروست نیە بچیتە مزگەوتی عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا (التنعيم) بۆ ئەنجامدانی عومرەیەکی دیکە چونکە ئەو شوێنە تەنها بۆ دایکمان عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا بوو بەهۆی نەخۆشیەوە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ڕێگەی پێداوە وە ئەو ڕێگە پێدانە تەنها ئەو ئافرەتانە دەگرێتەوە کە وەکو عائیشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا عوزریان هەیە. وە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عبدالرحمن کوڕی ئەبو بکر رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُمَا برای عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا لەگەڵ عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا نارد بەڵام عومرەی نەکرد بۆخۆی لەبەر ئەوەی دەیزانی بۆ ئەو ڕێگە پێدانە بۆ ئەو نیە بەڵکو تەنها بۆ دایکمان عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا یە,

چیرۆکی دایکمان عائیشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا باس دەکەین بۆ ئەوەی عوزرەکەی بزانیت:

کاتێك عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا هات بۆ حەج لەگەڵ پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نەیتوانی عومرە بکات پێش حەج چونکە تووشی سووڕی مانگانە بوو, کاتێك کە تەواو بوون لە حەج عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا دڵی توند بوو و دەگریا بەوەی کە هەموو خەڵك عومرە و حەجیان کرد تەنها ئەو نەبێت بۆیە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ناردی لە حەرەم بچێتە دەرەوە تا گەیشتە تەنعیم بۆ ئەوەی عومرە بکات وە دڵی عائشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا رازی بێت.

❌ سونەت نیە لە یەك سەفەردا چەندین عومرە بکەی چونکە پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لە یەك سەفەردا تەنها یەك عومرەی دەکرد وە هیچ جار بۆ عومرەکردن لە مەککە نەچویتە دەرەوە و بگەڕێتەوە؛

❌ ئەگەر کەسێك حەزی کرد موخالەفەی سونەتی پێغەمبەر صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بکات و عومرەیەکی دیکە بکات, ئەوا دەبێت بگەڕێتەوە میقات (نەك مزگەوتی عائیشە رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهَا) و بچێتە ژێر ئیحرام ئەوجا بگەڕێتەوە مەککە بۆ ئەنجامدانی عومرە.

لە میقات:

(لَبَّيْكَ اللَّهُـمَّ عُمْرَةً لا رِياءَ فيها ولا سُمْعَـــــةَ)

ئەگەر ترست هەبوو نەتوانی عومرەکەت تەواو بکەی بەهۆی نەخۆشی یان هەر شتێك بلێ:

(اللَّهُـــمَّ مَحلِّي حيثُ حَبَسْتني).

لە ڕێگای نێوان میقات و مکە

تەلبیە: (لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْك, لَبَّيْكَ لا شَريكَ لَكَ لَبَّيْك,
إنَّ الحَمْدَ والنِّعْمَـةَ لَكَ والْمُلْكَ لا شَريكَ لَكَ).

یان: (لَبَّيكَ إلـهَ الحَقِ)

چوونە ناو مزگەوت:

((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّد وَسَلِّمْ,
اللَّهُمَّ افْتَحْ لِي أَبْوابَ رَحْمَتِكَ))

لە کاتی بینینی کەعبە یەکە مجار:

(اللَّهُمَّ أنتَ السَّلامُ, ومِنكَ السَّلامُ, فَحَيِّنا رَبَّنا بالسَّلام)

طواف

لە بەرامبەر حجر الأسود: (بسم اللّه, اللّه أكبر)

لە نێوان ركن اليمانی و حجر الأسود:

(رَبَّنَا آتِنَا في الدُّنيَا حَسَنَةً، وفي الآخِرَةِ حَسَنَةً، وقِنَا عَذابَ النَّارِ)

دوای تەواوکردنی شەوتەکانی طواف: ﴿وَاتَّخِذُوا مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾

پاشان دوو ڕەکاعەت نوێژ دەکەی

صەفا و مروە

له نزيك صفا : ﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَآئِرِ اللَّهِ﴾

پاشان دەلێی : (نَبْدَأُ بما بَدَأَ اللّهُ بِـهِ).

پاشان لەسەر کێوی صەفا ئەو زیکرە دەڵێی :

(اللّهُ أكـبْر, اللّهُ أكـبرُ, اللّهُ أكبرُ, لا إلـهَ إلا اللّهُ, وَحْدَهُ لا شَريكَ لَـهُ,
لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الحَمْدُ, يُحْيي وَيُميتُ, وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيءٍ قَديرٌ,
لا إلَهَ إلا اللّهُ وَحْـدَهُ, أنْـجَزَ وَعْدَهُ, ونصرَ عَبـْدَهُ, وهَزَمَ الأحْزابَ وَحـْدَهُ)

(سێ جار)

ئەو زیکرە لە سەر چیای صەفا و لەسەر چیای مەروە دووبارە دەکەیەوە
وە لەنێوان هەرجارەك دوعا دەكەی

لە نێوان صەفا و مروە هیچ دوعایەك لە پێغەمبەر ﷺ نەهاتووە تەنها ئەم دوعایەی خوارەوە لە هەندێك صەحابە هاتووە بە تایبەت لەنێوان هەردوو نیشانە سەوزەکە:

(ربِّ اغفر وارحم؛ إنك أنت الأعز الأكرم).

لە کۆتاییدا داواکارم لە خوای گەورە ئیخلاصمان بە قسمەت بکات وە عیبادەتی هەموو موسوڵمانان قبول بکات وە ببێتە مایەی لێخۆشبوونی تاوانەکان.

الحمدلله الذي بنعمته تتم الصالحات

اللهم صل وسلم على نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين

چۆنیەتی ئە نجامدانی عومرە بە گوێرەی بەڵگە شەرعییەکان

مافی ئەم بەرهەمە پارێزراو نیە

واتا هەموو کەسێك مافی ئەوەی هەیە چاپ و کۆپی بکات بۆ بلاوکردنەوە

بۆ داواکردنی ئەم کتێبە بە شێوەی PDF تکایە پەیوەندی بەو ژمارە یان ئیمێلەی خوارەوە بکە , یان ئەم بارکۆدەی خوارەوە سکان بکە

هەر کەسێك هەڵەیەکی بینی لەم کتێبە تکایە ئاگادارمان بکاتەوە لەسەر ئەم ژمارەی خوارەوە,

ئیمێل : muhammadblackstone@gmail.com

ژمارەی مۆبایل : 07508121914

کەناڵی تیلیگرام: https://t.me/zanstirast1439

شوبات 2023

رجب 1444

